

ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΕΠΕΤΕΙΑΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΓΙΑ ΤΑ 20 ΧΡΟΝΙΑ
ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Πηγές της έρευνας στη σύγχρονη ελληνική θεατρολογία

Κεντρικό Κτήριο Πανεπιστημίου Αθηνών
27-29 Απριλίου 2017

Επιμέλεια
Αλεξία Αλτουβά

Πρόλογος - Εισαγωγή
Χρυσόθεμις Σταματοπούλου-Βασιλάκου

ΑΘΗΝΑ 2021

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΕΠΕΤΕΙΑΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΓΙΑ ΤΑ 20 ΧΡΟΝΙΑ
ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Πηγές της έρευνας
στη σύγχρονη ελληνική θεατρολογία

Copyright © 2021

ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: Αφοί ΠΑΠΑΔΑΚΗ «ΣΤΟΙΧΕΙΑΓΡΑ» ΕΠΕ

ISBN 978-618-84298-7-1

ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΕΠΕΤΕΙΑΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΓΙΑ ΤΑ 20 ΧΡΟΝΙΑ
ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Πηγές της έρευνας
στη σύγχρονη ελληνική θεατρολογία

Κεντρικό Κτήριο Πανεπιστημίου Αθηνών
27-29 Απριλίου 2017

Επιμέλεια
Αλεξία Αλτουβά

Πρόλογος - Εισαγωγή
Χρυσόθεμις Σταματοπούλου-Βασιλάκου

ΑΘΗΝΑ 2021

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδροι Τμήματος Θεατρικών Σπουδών	Διευθυντές Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών
Σπύρος Α. Ευαγγελάτος (†)	Χρύσα Μαλτέζου
Βάλτερο Πούχνερ	Άγγελος Δεληβορριάς (†)
Νάσος Βαγενάς	Σάββας Γώγος
Πλάτων Μαυρομούστακος	Άννα Ταμπάκη
	Ιωσήφ Βιβιλάκης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος
Χρυσόθεμις Σταματοπούλου-Βασιλάκου

Αντιπρόεδρος
Κυριακή Πετράκου

Γενική Γραμματέας
Κωνσταντζίνα Γεωργακάκη

Ταμίας
Καίτη Διαμαντάκου-Αγάθου

Μέλη
Γωγώ Κ. Βαρζελιώτη
Άννα Καρακατσούλη
Γιώργος Π. Πεφάνης
Ευανθία Στιβανάκη

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Μιχαέλα Αντωνίου
Μάνος Δαμασκηνός
Κώστας Καρασαββίδης
Μαρία Α. Σπυροπούλου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ.....	13
---	----

Εισαγωγή

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ 20 χρόνια Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών. Ιστορική αναδρομή.....	19
---	----

Χαιρετισμοί

ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ, Πρύτανης ΕΚΠΑ.....	45
ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΑΜΑΛΕΓΚΟΥ, Κοσμήτωρ Φιλοσοφικής Σχολής ΕΚΠΑ.....	47
ΧΡΥΣΑ ΜΑΛΤΕΖΟΥ, Ακαδημαϊκός, Ομότιμη καθηγήτρια ΕΚΠΑ	49

Εισαγωγική Ομιλία

ANNA ΤΑΜΠΑΚΗ Οι αναβαθμοί της έρευνας και οι μεταμορφώσεις της	53
---	----

Κεντρική Ομιλία

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ Η πηγή, το τρεχούμενο νερό της γνώσης. Αναστοχασμοί για την ιστοριο- γραφία του θεάτρου.....	61
---	----

Κείμενα Ανακοινώσεων

A. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ / ΠΕΤΡΟΣ ΒΡΑΧΙΩΤΗΣ Ελληνική βιβλιογραφία θεατρικών έργων, διαλόγων και μονολόγων 1900-1940.....	81
--	----

ΙΛΙΑ ΛΑΚΙΔΟΥ Ελληνική θεατρολογική βιβλιογραφία 1900-2016: Ένα ερευνητικό πρό- γραμμα εν εξελίξει 1900-1940.....	99
--	----

ANNA ΜΑΥΡΟΛΕΩΝ Ζητήματα μεθοδολογίας: Η έρευνα κοινού ως μεθοδολογικό εργαλείο της θεατρολογίας	107
---	-----

ΓΩΓΩ Κ. ΒΑΡΖΕΛΙΩΤΗ Χρήση των αρχαιικών πηγών στην έρευνα του Νεοελληνικού Θεάτρου (16ος-18ος αι.).....	117
--	-----

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΣΤΑΜΑΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗ	
Τι είδε ο αρχειονόμος (και δεν είδε ο θεατρολόγος): Αρχεία και συλλογές στην ιστοριογραφία του θεάτρου.....	127
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ	
Η αβάσταχτη ελαφρότητα της Ιστορίας: <i>Η Ιστορία του Νεοελληνικού Θεάτρου</i> του Νικόλαου Λάσκαρη ως πηγή της Ιστορίας του νεοελληνικού θεάτρου ...	131
ΔΕΣΠΟΙΝΑ-ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΥ	
Θεατρικά Μουσεία: Ο αγώνας για τη διατήρηση του εφήμερου	137
Β. ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ	
ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ	
«Ως Μήδεια, εμειδίασα»: Το Ιερό και η Μανία: Εκδοχές της Μήδειας στη νεοελληνική τέχνη.....	147
ΙΩΑΝΝΑ ΡΕΜΕΔΙΑΚΗ	
Αναζητώντας την ενδογλωσσική μετάφραση ή αλλιώς, την προϋπόθεση της ευστοχίας.....	153
ΝΑΤΑΛΙΑ ΜΗΝΙΩΤΗ	
Παρουσίαση του ιστορικού αρχείου του Εθνικού Ινστιτούτου Αρχαίου Δράματος των Συρακουσών στα πρώτα χρόνια λειτουργίας του (1913-1940)....	167
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΓΕΩΡΓΑΚΑΚΗ	
Οι νέες ερευνητικές δυνατότητες για τον μελετητή του Αρχαίου Δράματος στη σύγχρονη Ελληνική Θεατρολογία	173
Γ. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ (18ος-19ος ΑΙΩΝΑΣ)	
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΜΗΝΑΟΓΛΟΥ	
«Αί δεκορατζιόναι ἦτον θαυμάσιαι»: Τα ανέκδοτα ημερολόγια του Κωνσταντίνου Καρατζά ως πηγή της πρώιμης ελληνικής θεατρικής κριτικής.....	185
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΤΣΙΓΙΑΝΝΗΣ	
Ο προεπαναστατικός ελληνισμός στο νεότευκτο ελλαδικό κράτος: Το μελόδραμα <i>Η Επάνοδος των Μουσών</i> του Ιάκωβου Ρίζου Ραγκαβή.....	193
ΜΑΡΙΑ ΔΗΜΑΚΗ / ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΖΩΡΑΣ	
Η δραματική τέχνη στην Αθήνα του 19ου και του 20ού αι., μέσα από το αρχειακό υλικό του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός»	203
ΕΛΕΝΗ ΛΟΤΣΑΡΗ	
Οικονομία και Θέατρο: διαδικτυακές πηγές της έρευνας.....	209
Δ. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ (1900-1940)	
ΒΑΝΙΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ	
Αγωγές, κλητεύσεις και κατασχέσεις: Το αρχείο Χρηστομάνου μάρτυρας της άσπονδης φιλίας Κ. Χρηστομάνου – Μ. Μυράτ	225
ΑΛΕΞΙΑ ΑΛΤΟΥΒΑ	
Το προσωπικό αρχείο του Γεωργίου Μπούρλου (1899-1974): Οι πηγές	233
ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΑΣΑΒΒΙΔΗΣ	
Ένα άγνωστο λεύκωμα από το αρχείο του θιάσου Κοτοπούλη (1928-1931)	245

ΘΩΜΗ ΣΦΗΚΟΠΟΥΛΟΥ	
Νικόλαος Χάγερ Μπουφίδης, μια λησμονημένη μορφή του θεάτρου και της λογοτεχνίας: Η ζωή και το έργο του	253
Ε. ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ	
ΜΑΝΤΩ ΜΑΛΑΜΟΥ	
Η ποιητική της Θυμέλης του Άγγελου Σικελιανού: Οι πηγές	261
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ	
Οι «αυτοσχέδιοι σκηνοθέται», ο Κωστής Μιχαηλίδης, ο Αλέξης Σολομός και η κρατική σκηνή κατά την πρώτη διευθυντική θητεία του Δημήτρη Ροντήρη (1946-1950).....	269
ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΟΥ	
Ερευνώντας δύο θεατρικές κωμωδίες των Σακελλάριου – Γιαννακόπουλου, <i>Το ακίνητο που κουνήθηκε και Παράνομος κυκλοφορία</i>	277
ΣΤ. ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ	
ΝΑΤΑΛΙΑ ΚΑΤΣΟΥ	
Οι φαντασματικές μορφές στο σύγχρονο ελληνικό θέατρο. Εισαγωγή στην έρευνα και στην τυπολογία	287
ΟΥΡΑΝΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ	
Σκηνές και γεύματα. Η βρώση, η πόση και οι βροτοί στο ελληνικό θέατρο (1950-2016)	295
ΕΥΣΕΒΙΑ ΧΑΣΑΠΗ-ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ	
Το Θέατρο «Λύκη Βυθού» (1993-2010)	303
ΕΛΕΝΗ ΚΟΥΤΣΙΛΑΙΟΥ	
<i>Αντιγόνη μου</i> του Ανδρέα Φλουράκη	313
Ζ. ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΗΘΟΠΟΙΟΙ	
ΣΤΕΛΛΑ ΚΟΥΡΜΠΑΝΑ	
Η Δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών κατά τον 19ο αιώνα	323
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΒΟΥΤΖΟΥΡΑΚΗ	
Οι Έλληνες ηθοποιοί υπό την κριτική ματιά του Γρηγόριου Ξενόπουλου.....	331
ΑΝΝΑ ΤΖΑΝΙΔΑΚΗ	
Ο ηθοποιός Σάββας Γενεράλης και η δράση του στη θεατρική ζωή του Ρεθύμνου από το 1937 έως το 1940	345
Η. ΜΟΥΣΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ	
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΖΑΧΟΥ	
<i>Ο Αββάς Βοναπάρτης</i> : Μουσική κωμωδία εις πράξεις τρεις – Το χειρόγραφο ενός χαμένου έργου	353
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΝΙΚΗΤΑ	
Λιμπρέτα ελληνικής Οπερέτας στην περίοδο του Μεσοπολέμου	363
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΥΡΜΟΥΛΑΚΗΣ	
Ανδρέας Μακέδος, μια πρώτη αρχειακή προσέγγιση.....	369

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΟΥΛΙΟΣ	
Από τη σκηνή στα βίντεο-κλαμπ: Οι μαγνητοσκοπημένες επιθεωρήσεις της δεκαετίας του 1980 ως πηγή θεατρολογικής έρευνας	377
Θ. ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ / ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΟΣ	
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΡΙΤΣΑΤΟΥ	
Πηγές σκηνικής εικόνας: Τα «μυστικά» σπάνιων εκδόσεων θεατρικών έργων ...	389
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ / ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΚΟΥ	
Εικονολογικές προσεγγίσεις του ελληνικού ελαφρού μουσικού θεάτρου του Μεσοπολέμου	409
ΕΛΕΝΗ ΔΟΥΝΔΟΥΛΑΚΗ	
Αρχείο Έλλης Σολομωνίδη-Μπαλάνου: Σκίτσο και σκηνή.....	423
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΡΡΑ	
Φως στην παράσταση: Μια πρωτογενής πηγή για την ιστοριογραφία του θεάτρου που χρήζει της προσοχής μας.....	431
Ι. ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ	
ΜΑΡΙΑ ΣΕΧΟΠΟΥΛΟΥ	
Αποικιοκρατία, εξωτισμός και παραίτηση: Το μονόπρακτο <i>Σιμούν</i> του August Strindberg από τον Αιμίλιο Χουρμούζιο.....	439
ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΚΕΡΑΜΙΔΑ	
Η γερμανόφωνη μεταπολεμική δραματοουργία στο νεοελληνικό θέατρο: Το ρεπερτόριο στη δεκαετία του 1960.....	447
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ	
Δεδομένα, πηγές και προκλήσεις στην έρευνα για το σύγχρονο γαλλόφωνο θέατρο του κόσμου.....	455
ΑΝΘΟΥΛΛΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ	
Νέες διαστάσεις μεταφυσικής και θρησκευτικότητας σε δώδεκα άγνωστα μονόπρακτα του Τένεσι Ουίλιαμς.....	463
ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ	
Η συμβολή του Τύπου στην πρόσληψη του σύγχρονου αγγλικού θεάτρου τα πρώτα χρόνια μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.....	471
Κ. ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ / ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	
ΜΙΧΑΕΛΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ	
Η προφορική ιστορία ως εργαλείο για τη θεατρολογική έρευνα	481
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΑΝΩΛΕΑ-ΠΙΤΣΙΩΡΗ	
Η Ιστορία ως πηγή της θεατρολογικής έρευνας.....	489
ΑΛΙΚΗ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ	
Το θεατρικό κείμενο ως πηγή ιστορικής έρευνας: <i>Η Απεργία</i> του Γ. Σκούρτη ...	495
ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗ	
Το θεατρικό έργο ως μέρος της μυθοπλαστικής αφήγησης στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία.....	503

Α. ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΕΛΕΝΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Πηγές της ιστορίας του κυπριακού θεάτρου: Μια πρώτη χαρτογράφηση..... 519

ΟΛΙΒΙΑ ΠΑΛΛΗΚΑΡΗ

Ο Τύπος ως πηγή γνώσης και εργαλείο διαμόρφωσης της θεατρικής ιστορίας της Θεσσαλονίκης από τα μέσα του 19ου αιώνα έως το 1916..... 527

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η αξιοποίηση των συμβολαιογραφικών και δικαστικών αρχείων στην έρευνα για το θέατρο στη Λαμία..... 535

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΖΑΓΚΑΡΑΚΗ

Ηράκλειο και Χανιά: Η θεατρική ζωή στην αυγή του 20ού αιώνα..... 543

Μ. ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

ΙΡΕΝΑ ΜΠΟΓΚΝΤΑΝΟΒΙΤΣ

Ανεύρεση στοιχείων για τις ελληνικές θεατρικές παραστάσεις στην Οδησό 557

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΔΙΑΚΟΥΜΟΠΟΥΛΟΥ

New York Public Library for the Performing Arts: Αποθησαυρίζοντας τις συλλογές της για το Νεοελληνικό Θέατρο 563

ΜΑΡΙΑ ΣΠΥΡΙΔΟΠΟΥΛΟΥ

Η Ζιζέλ Πρασινός και το άγνωστο θεατρικό της έργο μέσα από το αρχείο της... 569

ΟΛΓΑ ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

Το Αρχείο Δαρδάλη και η θεατρική ζωή των Ελλήνων μεταναστών στην προπολεμική Αυστραλία..... 577

ΕΛΕΝΗ ΤΣΕΦΑΛΑ

Το θέατρο των Ελλήνων στην Αυστραλία ως πηγή έρευνας στη σύγχρονη ελληνική θεατρολογία..... 589

Ν. ΘΕΑΤΡΟ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ / ΛΑΪΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Παιδική κωμωδία και διαπαιδαγώγηση: Η περίπτωση του περιοδικού Φιλόστοργος Μήτηρ 601

ΜΑΡΙΑ Α. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μίλτος Κουντουράς (1899-1940): Το θέατρο στο Διδασκαλείο Θηλέων Θεσσαλονίκης (1927-1930). Η περίπτωση των χειρόγραφων τετραδίων με θεατρικά έργα μαθητριών του 609

ΑΝΘΗ ΧΟΤΖΑΚΟΓΛΟΥ

Αρχείο Αθανάσιου Φωτιάδη: Μια μικρή κιβωτός Θεάτρου Σκιών 619

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΣΩΤΗΡΧΟΥ

Λαϊκό Θέατρο και Διαδίκτυο..... 645

Ξ. ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΕΛΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Τα θεατρικά περιοδικά ως θεατρολογικές πηγές και η μετάβαση από τον έντυπο στον ηλεκτρονικό θεατρικό Τύπο 653

ΗΡΩ ΚΑΤΣΙΩΤΗ	
Ο θησαυρός των θεατρικών προγραμμάτων	663
ΧΡΗΣΤΟΣ ΝΤΑΜΠΑΚΑΚΗΣ	
Τα θεατρικά προγράμματα του Θεάτρου Τέχνης (1942-1965) ως πηγές έρευνας.....	681
Ο. ΨΗΦΙΑΚΑ ΑΡΧΕΙΑ	
ΖΑΦΕΙΡΗΣ ΝΙΚΗΤΑΣ	
Ανασκάπτοντας το ιστοριογραφικό μέλλον: η ψηφιακή βάση «Θέατρο και λαϊκή παράδοση (1871-1912) » ως εργαλείο έρευνας για νέους μελετητές.....	693
ΕΥΔΟΚΙΑ ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ	
Το ψηφιακό αρχείο του Εθνικού Θεάτρου: Το παρόν, το παρελθόν και το μέλλον.....	699
ΑΝΝΑ ΠΟΥΠΟΥ	
Χρήσεις του κινηματογραφικού αρχείου «Θέατρο και αστικός χώρος με αφορμή την ταινία <i>Οι Απάχηδες των Αθηνών</i> (1930).....	707
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΚΗΣ	
Από τα συμβατικά στα ψηφιακά οπτικοακουστικά αρχεία: Ερευνώντας τη Μουσική, το Θέατρο και τον Κινηματογράφο στην εποχή του διαδικτύου ...	717
Πρόγραμμα Συνεδρίου.....	723
Κατάλογος Συγγραφέων	733

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΔΙΑΚΟΥΜΟΠΟΥΛΟΥ

*New York Public Library for the Performing Arts:
Αποθησαυρίζοντας τις συλλογές της για το Νεοελληνικό Θέατρο*

Στις 17 Απριλίου του 1907, το Ellis Island γνώρισε την πιο «πολυσύχναστη» μέρα στην ιστορία του.¹ Ήταν η μέρα που υποδέχτηκε στο σταθμό υποδοχής του 11.747 μετανάστες.² Πρόκειται για αριθμό ρεκόρ δεδομένου ότι συνήθως σε μία μέση μέρα εργασιών, οι ιθύνοντες επεξεργάζονταν περίπου τα έγγραφα 5.000 νεοαφιχθέντων.³ Οπότε δικαιολογημένα η 17η Απριλίου του 1907 θεωρήθηκε μια δύσκολη μέρα στη δουλειά!⁴ Σύμφωνα με το Ellis Island Foundation κατά τη διάρκεια αυτού του ιστορικού μήνα για την αμερικανική μετανάστευση, στο λιμάνι της Νέας Υόρκης έφθασαν 197 πλοία και περισσότεροι από 250.000 επιβάτες από όλο τον κόσμο. Συνολικά, το 1907 έφθασαν στη Νέα Υόρκη με νόμιμες διαδικασίες 1.004.756 μετανάστες.⁵

Από το 2004 και κάθε χρόνο η Νέα Υόρκη και συγκεκριμένα το Γραφείο Μετανάστευσης θεσμοθέτησε μια εορταστική εβδομάδα, την «Εβδομάδα Μεταναστευτικής Κληρονομιάς», η οποία διαρκεί –συνήθως– από τις 17 Απριλίου, ημερομηνία ορόσημο, έως τις 24 Απριλίου και στόχο έχει αφ’ ενός να τιμήσει τη συνεισφορά των μεταναστών στην πόλη της Νέας Υόρκης και αφ’ ετέρου να αναδείξει θέματα σε σχέση με την διαπολιτισμική κατανόηση.

Η «Εβδομάδα Μεταναστευτικής Κληρονομιάς»⁶ του 2017 συνέπεσε με τους αυξημένους μεταναστευτικούς ελέγχους και την εμπρηστική ρητορική της κυβέρνησης

1. «An immigrant’s kiss», *Ancestry*, vol. 25, no. 1, January – February 2007, σ. 37.

2. Ivan Chermayeff – Fred Wasserman – Mary J. Shapiro, *Ellis Island: An Illustrated History of the Immigrant Experience*, New York, Macmillan, 1991, σ. 109.

3. O. B. Waxman, «Ellis Island’s Busiest Day Ever Was 110 Years Ago. Here’s Why», *TIME*, vol. 189, no. 14, σσ. 23-25.

4. Brian Keely, *International migration: The human face of globalization*, Paris, OECD, 2009, σ. 20.

5. Βλ. στην ηλεκτρονική πηγή: <https://medium.com/living-history/ellis-island-909a81ba892d> (ημερομηνία πρόσβασης στις 15/8/2017).

6. «Immigrants are NY: Upholding our Values»: Immigrant Heritage Week 2017, April 17th-23rd. Mayor’s Office of Immigrant Affairs. Nisha Agarwal Commissioner: «Special Events Immigrant Heritage Week Immigrant Heritage Week 2017. The City of New York is the ultimate city of immigrants. Each year, New Yorkers hold a week-long celebration of our collective immigrant heritage – Immigrant Heritage Week (IHW). Our theme this year is: “Immigrants are NY: Upholding our Values”. Along with the Statue of Liberty, Ellis Island is the brightest symbol of our immigrant history. On April 17, 1907, more immigrants entered the U.S. through Ellis Island than any other day in history. In recognition of that fact, this year

Τραμπ εναντίον των μεταναστών στις Η.Π.Α.⁷ Οι μεταναστευτικές ιστορίες του θεσμού δεν ήταν ποτέ πιο πολύτιμες παρά σε αυτήν τη σύγχρονη συγκυρία. Δεν είναι τυχαίο ότι διατρέχοντας το πρόγραμμα της χρονιάς εκείνης αρκετοί από τους εμπλεκόμενους φορείς προέρχονται από τις χώρες του απαγορευτικού διατάγματος Τραμπ.⁸ Το πρόγραμμα περιελάμβανε κυρίως θεατρικές παραστάσεις, θεατρικά αναλόγια μεταναστευτικών μαρτυριών, συναυλίες, χορευτικές παραστάσεις και 13 εκδηλώσεις μνήμης που πραγματοποιήθηκαν στη Δημόσια Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης.

Ήδη από την έναρξη αυτών των δωρεάν ή χαμηλού κόστους εκδηλώσεων η Δημόσια Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης πρωτοστάτησε σε ανάλογες δράσεις στις βιβλιοθήκες της στο Μανχάταν, στο Μπρονξ αλλά και στο Staten Island.⁹ Και δεν θα μπορούσε να απέχει από τους εορτασμούς αυτούς δεδομένου ότι πολλά από τα 51.000.000 καταλογωγραφημένα τεκμήρια που έχει στην κατοχή της, προέρχονται από τους μετανάστες του 19ου και του πρώτου μισού του 20ού αι. καθώς βεβαίως πολλές από τις συλλογές¹⁰ της σχετίζονται με τις μεταναστευτικές ροές προς στις Η.Π.Α.¹¹

Η παγκόσμια κινητικότητα των πληθυσμών γίνεται κατανοητή στην πραγματική της διάσταση μόνο σε αστικούς πυρήνες όπως είναι η Νέα Υόρκη, η Κωνσταντινούπολη, το Σύνδνεϊ, το Βερολίνο, το Κάιρο κ.α.¹² Διατρέχοντας τις συλλογές της Δημόσιας Βιβλιοθή-

Immigrant Heritage Week starts on April 17th and runs through April 23rd. The City hosts a number of celebratory events throughout the week».

7. Βλ. ενδεικτικά: Sabrina Siddiqui – Lauren Gambino – Oliver Laughland, «Trump travel ban: new order targeting six Muslim-majority countries signed», *The Guardian*, 6.3.2017· «Trump’s crusade against immigrants is an attack on America», *The Washington Post*, 3.12.2017· Ben Jacobs, «Donald Trump proposes law to cut immigration numbers by half in 10 years», *The Guardian*, 2.8.2017.

8. Ενδεικτικές εκδηλώσεις από την εορταστική εβδομάδα του 2017: Healing through Yoga, Mali Meets Morocco, Secretos Prohibidos, Black Speculative Arts Movement Convention, The Glories of India, Trip to Northern India, Masters of Wushu: A Martial Arts Spectacular, Celebrate Bangla New Year with Music, Song, Dance and Henna Hand Painting, Queens Library at Woodside, Music and Dance of the Philippines, Celebration of Life: Poetry, Dance, and all that Jazz!, Telling Immigrant Stories through Theatre, Carnegie Hall Neighborhood Concert: The Canales Project’s Between Two Worlds κ.ά.

9. Βλ. στην ηλεκτρονική πηγή: <https://www.nypl.org/events/classes/calendar>. Η Δημόσια Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης προσφέρει περισσότερα από 93.000 δωρεάν προγράμματα ετησίως απευθυνόμενη σε όλες τις ηλικιακές ομάδες.

10. Σημαντική είναι η ψηφιοποιημένη φωτογραφική συλλογή: Ellis Island Photographs from the Collection of William Williams, Commissioner of Immigration, 1902-1913. Ο William Williams (1862-1947) συνέλεξε αυτές τις φωτογραφίες την περίοδο που υπηρέτησε ως Επίτροπος Μετανάστευσης στο λιμάνι της Νέας Υόρκης, στο Ellis Island, τις περιόδους 1902-1905 και 1909-1913. Το κληροδότημα εμπεριέχει και χειρόγραφα του που βρίσκονται στο Τμήμα Χειρόγραφων και Αρχείων. Η ψηφιακή μορφή του αρχείου έχει δύο μέρη: Φωτογραφίες μεταναστών και φωτογραφίες του Ellis Island και του Λιμανιού της Νέας Υόρκης.

11. Συχνά πραγματοποιούνται περιοδικές εκθέσεις με αρχαιακό υλικό της Δημόσιας Βιβλιοθήκης της Νέας Υόρκης, π.χ. «Tribute to Immigrants Set for Public Library», *New York Times*, 16.6.1986: «“The Ellis Island Experience”, a collection of photographs, manuscripts, maps, letters and memorabilia from the library’s permanent collection».

12. Nikos Papastergiadis, *The Turbulence of Migration: Globalization, Deterritorialization and Hybridity*, Cambridge, Polity Press, 2013. Βλ. κυρίως στα τέλη του 19ου αι. τη μείωση του αγροτικού

κης της Νέας Υόρκης προκειμένου να ερευνήσει τις διαστάσεις του παγκόσμιου θεατρικού δικτύου, ο μελετητής αντιλαμβάνεται την αξία και τη συμβολή των μεταναστευτικών ομάδων και μεταξύ αυτών, πόσο μάλλον του ελληνικού μεταναστευτικού θεάτρου, σε αυτή την παγκόσμια ζώνη παραστατικών τεχνών.¹³ Οι πολιτιστικές ενσωματώσεις και αλληλεπιδράσεις καθώς και ο επαναπροσδιορισμός, η επαναπρόσληψη της κουλτούρας μέσα σε ένα νέο περιβάλλον αποτυπώνονται στο πλήθος των αρχείων της NYPL, που έχουν σχέση με τις μεταναστευτικές ομάδες. Διαφαίνεται ξεκάθαρα ο τρόπος με τον οποίο διαχωρίζονται οι ταυτότητες, οι πολιτιστικές εμπειρίες και οι πρακτικές από τον τόπο προέλευσης των μεταναστών, αλλά και ο τρόπος με τον οποίον διαταράσσεται η σύνδεση κουλτούρας της μητρόπολης καταγωγής με την κουλτούρα της νέας πατρίδας.

Κάθε χρόνο, έχει αποδειχτεί στατιστικά ότι το αρχείο αποκομμάτων εφημερίδων και περιοδικών που αποδελτίωσε το προσωπικό της Δημόσιας Βιβλιοθήκης της Νέας Υόρκης στη διάρκεια του 20ού αιώνα είναι η συλλογή με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα από όλες συλλογές του Τμήματος Θεάτρου της Βιβλιοθήκης.¹⁴ Εδώ, οι ερευνητές μπορούν να βρουν κριτικές, καταλόγους θεαμάτων, σχόλια, συνεντεύξεις, δελτία τύπου και ειδησεογραφικά δελτία για το θέατρο. Το γεγονός ότι η συλλογή αυτή παρουσιάζει μεγάλη επιτόπια επισκεψιμότητα οφείλεται σε δύο δεδομένα: αφενός γιατί η συλλογή δεν είναι ψηφιοποιημένη και αφετέρου γιατί ένα μεγάλο μέρος της είναι μερικώς καταλογογραφημένο.¹⁵ Οπότε ο ερευνητής μόνο τυχαία μπορεί να εντοπίσει δελτία θεατρικού/θεατρολογικού ενδιαφέροντος που σχετίζονται με όλες τις μεταναστευτικές ομάδες. Σε αυτό το Τμήμα, βρίσκονται πολυάριθμα δελτία που σχετίζονται με το ελληνικό θέατρο στις Η.Π.Α., με έμφαση στη Νέα Υόρκη, από το 1903 και όλο τον 20ό αι. Τα εν λόγω τεκμήρια αφορούν στην ελληνική δραματουργία, σε ερασιτεχνικές και επαγγελματικές παραστάσεις, στη λειτουργία μονίμων και περιοδούντων θιάσων, στην παρουσίαση Ελλήνων καλλιτεχνών κ.α.

Εκτός από τα προαναφερθέντα αποκόμματα, μπορούν να ερευνηθούν οι εξής πηγές τεκμηρίων της PLNY:

- 1) Αρχεία και χειρόγραφα, όπου εκεί εντοπίζονται προφορικές μαρτυρίες,¹⁶ προσωπικά αρχεία καλλιτεχνών¹⁷ κ.ά.,

πληθυσμού (depeasantization) και τη μετακίνησή του από την Ανατολική Ευρώπη στις βιομηχανικές ζώνες του Νέου Κόσμου.

13. Paul Hopper, *Understanding cultural globalization*, Cambridge, Polity Press, 2007, σσ. 26, 183.

14. Στη Βιβλιοθήκη του Θεατρικού Μουσείου τα αντίστοιχα αρχεία αποκομμάτων τύπου δεν ήταν δυστυχώς καταλογογραφημένα.

15. Υπάρχει το δελτίο αλλά δεν έχει καταχωριστεί στους καταλόγους αναζήτησης.

16. Greek Immigrant Oral History: clippings, ARCHIVAL MIX | Available at Performing Arts Research Collections – Recorded Sound (*L-CLP (Greek Immigrant Oral History). Επίσης στον ίδιο αρχειακό τομέα υπάρχουν και τα Greek Cafe Music (Discography): clippings, ARCHIVAL MIX | Available at Performing Arts Research Collections – Recorded Sound (*L-CLP (Greek Cafe Music (Discography) και το Greek Sacred and Secular Music Society: clippings ARCHIVAL MIX | Available at Performing Arts Research Collections – Recorded Sound (*L-CLP (Greek Sacred and Secular Music Society), τα οποία αποτελούν σημαντική παρακαταθήκη για την ελληνική Μουσικολογία.

17. Όπως το προσωπικό αρχείο του Athan Karras βλ. Athan Karras papers, 1955-1963, Billy Rose Theatre Division | *T-Mss 2001-049.21 linear feet (1 box). Πρόκειται για το πλήρες αρχείο του ηθοποιού,

- 2) Πλήθος επιστημονικών μονογραφιών, βιογραφιών, αυτοβιογραφιών, ιστορικών μυθιστορημάτων από όπου αντλούνται στοιχεία για την ελληνοαμερικανική δραματουργία και θεατρική πρακτική, όπως παράδειγμα η αυτοβιογραφία του Ευτύχιου Βονασέρα.¹⁸
- 3) Τυπωμένα θεατρικά έργα Ελλήνων μεταναστών, όπως το τετράπρακτο πατριωτικό δράμα *Ο Λιποτάχτης* του Μίμη Δημητρίου, που εκδόθηκε στη Μασαχουσέτη το 1919.¹⁹
- 4) Βάσεις δεδομένων, άρθρων και ψηφιοποιημένου τύπου. Εκεί ο μελετητής έχει πρόσβαση υπό μορφή microfilm, σε δέκα ελληνικές εφημερίδες, με πιο σημαντικές, τις εφημερίδες *Οργάνωσις*, *Φωνή του Εργάτου* και *Εμπρός*, δηλαδή τις ελληνόφωνες κομμουνιστικές, σοσιαλιστικές εφημερίδες, οι οποίες δημοσιεύουν πλήθος διαφημιστικών καταχωρήσεων για το ελληνοαμερικανικό θέατρο και παράλληλα σχετική σημαντική αρθρογραφία, όπως επίσης και σε επτά ελληνικά περιοδικά όπως *Ο Πρωτοπόρος*.²⁰
- 5) Ψηφιοποιημένη συλλογή, η οποία εμπεριέχει φωτογραφίες και χειρόγραφα. Εκεί, ο μελετητής μπορεί να ανατρέξει σε αρχεία που σχετίζονται κυρίως με την πρόσληψη του αρχαίου δράματος κατά το δεύτερο μισό του 19ου και τον 20ό αιώνα, όπως η αυθεντική φωτογραφία (1896) του Mounet-Sully στον ρόλο του Οιδίποδα.²¹

Την τελευταία δεκαετία το πλήθος του ψηφιοποιημένου υλικού, βάσεις δεδομένων, digital archives ανοίγουν νέους τρόπους ακαδημαϊκής επικοινωνίας και νέες ψηφιακές πλατφόρμες αποτελούν πρόκληση για τους σύγχρονους μελετητές.²² Για κάποια από αυτά εγείρονται ζητούμενα πνευματικής ιδιοκτησίας. Δημιουργούνται νέες πρακτικές ψηφιακής επεξεργασίας και ψηφιακής αρχειοθέτησης σχετικά με την προβολή, εμφάνιση και αναδιάταξη του αρχειακού υλικού. Οι ψηφιακές πλατφόρμες αρχειοθέτησης και τα νέα ψηφιακά εκθέματα καθορίζουν έναν διαφορετικό τρόπο παραγωγής και κυκλοφορίας της γνώσης. Από τα 51.000.000 τεκμήρια της Δημόσιας Βιβλιοθήκης έχουν

σκηνοθέτη, χορογράφου και χορευτή, το οποίο εκτείνεται από το 1955 έως το 1963 και περιλαμβάνει αλληλογραφία, εισιτήρια, προγράμματα, αποδελτιωμένο Τύπο κ.ά.

18. Eutychios Vonaseras, *Saranta chronia theatrou stē glykeia mou manna pou ētan ho peio megalos mou philos*, New York, Ekdotikon Katastēma Ch.M. Stamatakē, [192-?], 288 σελ., 20 cm. Performing Arts Research Collections – Theatre, MWES (Bonaseras, E.) (Bonaseras, E. [*Saranta chronia theatrou*]).

19. Mimes Dēmētriou, *Ho “Lipotachtēs”*. *Patriōtikon drama eis praxeis tessaras, hypo Mimē P. Dēmētriou*, Lowell, Mass., Typois Hai “Neai Athēnai”, [1919?], 47 σελ., port. 23 cm, SASB M2 - General Research Room 315, JFE 76-3047.

20. *He phoni tou ergatou = The voice of the worker*, New York, Greek Federation of the Workers' Party, 1918-1923 - *ZY (*Phoni tou ergatou*. New York) Dec. 20, 1922 – Jun. 30, 1923· *Organosis*, Brooklyn, N.Y.: the Greek Branches of the Socialist Labor Party of America, 19-- - *ZY (*Organosis*) Sept. 1922 – Oct. 15, 1924· *Empros*, Chicago, Ill.: Greek Language Section of the Workers' (Communist) Party of America, 1923 - *ZY 88-30 (*Empros*) July 2, 1937 - June 28, 1938, *ZY 88-30 (*Empros*) July 1, 1938 – Dec. 30, 1938, *ZY 88-30 (*Empros*) July 24, 1926 - June 29, 1937· *Prōtoporos* [microform], New York, Greek Workers Educational Federation of America, 1935-1937.

21. Φωτογραφία του Napoleon Sarony (1821-1896), Universal Unique Identifier (UUID): 218dd6b0-c5be-012f-1f9f-58d385a7bc34.

22. Mingquan Zhou – Guohua Geng – Zhongke Wu, *Digital Preservation Technology for Cultural Heritage*, Berlin, Springer, 2012, σσ. 6-7.

ψηφιοποιηθεί τα 700.000. Από αυτά όμως είναι δημοσιευμένα με ελεύθερη πρόσβαση μόνο τα 180.000, τα οποία, επίσης, δεν είναι ακριβώς προσβάσιμα, δεδομένου ότι στην επίσημη διαδικτυακή πλατφόρμα της Βιβλιοθήκης συχνά η πρόσβαση σε αυτά τα δεδομένα δεν είναι εφικτή.

Σχετικά με τα τεκμήρια που αφορούν το μεταναστευτικό ελληνικό θέατρο στις Η.Π.Α. (σύνολο 2.318 καταγραφές) κανένα στοιχείο δεν είναι ψηφιακά προσβάσιμο μέσω διαδικτύου. Αντιλαμβάνομαι ότι η παροχή άδειας πρόσβασης σε πρωτότυπο υλικό αποτελεί ηθική δέσμευση για όλους τους υπεύθυνους για την αρχειοφύλαξη. Από τη μια παρέχουν ισότιμη και ανοικτή πρόσβαση σε αρχεία και απ' την άλλη πρέπει να διαφυλάξουν την πνευματική ιδιοκτησία των συλλογών. Σε ένα αναλογικό περιβάλλον, αυτή η ευθύνη είναι κάπως κατανοητή. Ωστόσο, σε έναν ψηφιακό κόσμο, η πρόσβαση σε πρωτότυπα στοιχεία και η διαφύλαξη της πνευματικής τους ακεραιότητας καθίσταται ζήτημα ιδιαίτερα περίπλοκο (Κώδικας Δεοντολογίας 2005 του SAA για Archivists V & VI).

Σε σχέση με το πλήθος των τεκμηρίων του παγκόσμιου θεάτρου της Δημόσιας Βιβλιοθήκης της Νέας Υόρκης προκύπτουν τα εξής: ο 19ος αι. είναι ο αιώνας της παγκόσμιας μετακίνησης των πληθυσμών. Ο πλανήτης αρχίζει να μεταμορφώνεται σε ένα παγκόσμιο διακρατικό δίκτυο, θεμελιώνοντας τη συνδετικότητα και τον ανερχόμενο εκσυγχρονισμό σε νέες θεσμικές και οικονομικές βάσεις. Η ατμομηχανή, ο τηλεγράφος και ο σιδηρόδρομος εκμηδενίζουν τις αποστάσεις και θέτουν τις βάσεις της απεδαφικοποίησης. Η αποικιοκρατία γιγαντώνεται και ο ιμπεριαλισμός μετακινεί τους πληθυσμούς από και προς τις μητροπόλεις. Διαμορφώνεται το περιβάλλον της πρώτης παγκοσμιοποίησης στα πολυπολιτισμικά μητροπολιτικά κέντρα. Κυρίως μετά το δεύτερο μισό του 19ου αι. αναπτύσσεται μια παράλληλη παγκόσμια θεατρική κινητικότητα δημιουργώντας το πρώτο παγκόσμιο διακρατικό θεατρικό δίκτυο. Νέες θεατρικές πρακτικές, κείμενα, ηθοποιοί, τραγουδιστές κ.λπ. μετακινούνται και σχηματίζουν μια νέα παγκόσμια θεατρική πραγματικότητα.

Χαρτογραφώντας το παγκόσμιο θεατρικό τοπίο του τέλους του 19ου και του 20ού αι. η ελληνική κινητικότητα κατέχει εξέχουσα θέση σε αυτή τη διεθνή θεατρική κινητικότητα. Το ελληνικό θέατρο της Διασποράς, μέσω των εκπροσώπων του (ηθοποιών, μπρεσάρων, εικαστικών καλλιτεχνών, ιδιοκτητών θεάτρων κ.λπ.), εξελίσσεται ως παγκόσμιος σύνδεσμος της ελληνικότητας, ως διατοπικός διαμεσολαβητής του ελληνικού θεατρικού φαινομένου και παράλληλα αποκρυσταλλώνεται ως αναπόσπαστο μέρος ενός διαπολιτισμικού παγκόσμιου θεσμού. Η ελληνική θεατρική κινητικότητα εντοπίζεται κατανοημένη σε όλη την υφήλιο, ενσωματωμένη σε πολιτιστικές κοινότητες πέρα από τις χωρικές διαστάσεις.

Διατρέχοντας τις συλλογές της υπό εξέταση Βιβλιοθήκης εντοπίζονται τεκμήρια όλων των μεταναστευτικών ομάδων στις Η.Π.Α. Μέσω των παραστατικών τεχνών αποτυπώνονται οι διαπολιτισμικές εμπειρίες των μεταναστών αλλά και άλλων εθνοτικών ομάδων, οι οποίες είχαν πολλά κοινά χαρακτηριστικά, ως προς τη θεματολογία, π.χ. τη μεταναστευτική εμπειρία, τους χώρους διεξαγωγής των παραστάσεων κ.λπ. παράγοντας παρόμοιες αισθητικές εμπειρίες αλλά και μηχανισμούς ενσωμάτωσης στις χώρες υποδοχής. Οι πολυκατευθυντικές διακρατικές ροές συνδέονται μεταξύ τους και οι μεταναστευτικές κοινότητες παράγουν το παγκοσμιοποιημένο πολυπολιτισμικό περιβάλλον της Νέας Υόρκης. Οι κοινωνικές και πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις φαίνεται να

γίνονται αποτελεσματικές, καθώς π.χ. οι προαναφερθείσες εκδηλώσεις της «Εβδομάδας Μεταναστευτικής Κληρονομιάς» έχουν αποδειχθεί εξαιρετικές δημόσιες ευκαιρίες για κοινωνικό-πολιτισμικές συναντήσεις, εξοικείωση με την ετερότητα, συνένωση, αμοιβαιότητα και με τις διαπολιτισμικές ανταλλαγές. Στοιχεία που δίνουν στη Νέα Υόρκη το πλεονέκτημα του πολιτιστικού πλουραλισμού, όπως αυτός αναδύεται μέσα από τα αρχεία της Δημόσιας Βιβλιοθήκης της Νέας Υόρκης.